

увагу на критичні висновки П. Каптерєва, які так само залишаються слушними в наш час: відчуженість мети виховання від реальних потреб сім'ї; бюрократичний характер освіти загалом; неухвага до особистих особливостей дітей і молоді, ігнорування ідеї єдності програм морального і фізичного виховання; небажана рання спеціалізація загальної освіти; надмірне розумове напруження, до якого приводять неузгоджені навчальні плани; надмірна деталізація змісту освіти; низький рівень вивчення рідної мови, історії, літератури і слабка ознайомленість з навколишньою природою. Указані недоліки, на думку просвітника, позбавляли загальну освіту національного характеру, перешкоджали реалізації принципу зв'язку навчання з життям [3]. А в наш час вказані недоліки приводять до тотальної функціональної неграмотності, надмірної керованості освітнього процесу. Це свідчить, що формування педагогічної свідомості українського народу ще на стадії творення. І важливим залишається чітке осмислення ціннісних орієнтирів виховання мають підносити ідею національної ідентичності і єдності українського народу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Каптерєв П. Ф. Значення християнства у постановці першочергового виховання і християнські теорії. ЕСВ. Вип. 27. СПб.: О. Богданова, 1900. 32 с. (рос.мовою)
2. Каптерєв П. Ф. Нова педагогія, її головні ідеї, напрями і діячі. СПб. : Земля, 1914. 212 с. (рос.мовою).
3. Каптерєв П. Ф. Програмадсько-моральний розвиток і виховання. ЕСВ. СПб. О. Богданова, 1908. Вип. 56. 38 с. (рос.мовою).

ДО ПИТАННЯ ІСТОРІЇ ТЕХНІЧНОЇ ПРОПАГАНДИ І ПРОФІЛЬНОГО ПРОСВІТНИЦТВА СТУДЕНТІВ ЯК ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Тетяна РАЗУМЕНКО

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Сучасна вища професійна освіта характеризується актуалізацією цінності конкурентоспроможного фахівця, здатного до творчої самореалізації в умовах єдиного європейського освітнього простору, ефективної праці з примноження надбань духовної вітчизняної, світової культури, утвердження цінностей громадянського суспільства. Тому на перший план виступають питання мотивування самостійності, критичності, конструктивності, мобільності, наукового і творчого потенціалу в традиційній дещо – пасивно-репродуктивній системі фахової підготовки.

В історії розвитку українських вишів цікавим видається досвід організації науково-дослідницької діяльності студентів у контексті залучення до масової просвітницької роботи, науково-академічної і професійно-технічної пропаганди. У спадщину сучасні заклади вищої освіти отримали студентську пресу, гурткову роботу, проведення технічних вечірок, агітаційних та літературних судів, заходів щодо популяризації обраного фаху.

Вивчення матеріалів з історії вищих навчальних закладів Української РСР у 20 – 30-ті роки ХХ століття засвідчив про те, що неабияку цінність мала участь студентів у заходах технічної пропаганди, зокрема: ліквідація елементарної технічної неграмотності широких верств населення; підвищення технічних кваліфікацій студентів, технічного персоналу, інженерів, адміністративно-господарчих кадрів; ознайомлення з новітніми досягненнями наук. Засобами технічної пропаганди застосовували: літературу (від технічних прокламацій до енциклопедичних видань), усні виступи (популярні доповіді, просвітницькі лекції, наукові семінари, науково-практичні конференції), короткотермінове заочне навчання, радіопередачі, науково-популярне кіно, фотопрокламації, організація виставок, музейних експозицій, відкриття домів техніки, технічних бібліотек, сховищ моделей, архівів патентів, діаграм,

навчальних посібників, технічних іграшок. Ці засоби не втратили актуального звучання і в наш час.

Усна технічна пропаганда відбувалася через проблемні доповіді, серії науково-популярних лекцій, дискусійні вечори на актуальні технічні теми, виставки на виробництві, роз'яснювальні лекції під час оглядових екскурсій, вечори об'єднання учених і техніків. Активні студенти утворювали товариство «За оволодіння технікою» [1-2]. Це товариство активізувало діяльність студентів за напрямками. Перший – навчально-просвітницька діяльність: технічне навчання і консультування у профільних гуртках гуртків (підвищення кваліфікації, перепідготовки, для новачків, для отримання відзнак техніки); організація бригад, діяльність яких спрямовувалася на звільнення від технічного імпорту; робота бригади з розробки і обговорення плану реконструкції заводу, цеху, агрегату тощо; проведення заходів з раціоналізації використання наявного технічного приладдя; підбір і розповсюдження технічної літератури для різних верств населення; організація допомоги робітникам у користуванні технікою (за потребою); організація гуртків техпропагандистів-організаторів; використання радіо в технічному навчанні; організація просвітницьких консультацій для робітників і сільської молоді.

Другий напрям роботи товариства «За оволодіння технікою» – організаційний: розробка і сприяння уведенню в дію технічного промфінплану, єдиних робочих програм для технічних спеціальностей (у складі предметних комісій), проведення індивідуальних і групових консультацій, зльотів, дискусій, організація добровільних технічних гуртків, техкабінетів.

Третій напрям – розробка і впровадження агітаційних матеріалів, оприлюднення результатів науково-дослідницької діяльності студентів-активістів через лекції, бесіди, публічні читання технічної періодики; організація технічних виставок, експозиції світлин, проведення екскурсій для обміну досвідом між різними вишами, факультетами тощо; ударництво; утворення груп пропагандистів і проведення ними масових заходів (техвечори); виготовлення техстіннівок, листівок, складання лозунгів, виготовлення агітаційних плакатів [2].

Технічна пропаганда, до якої залучали студентів, спиралася на зв'язок навчального матеріалу з виробничими і науковими напрацюваннями того часу. Змістовно участь студентів у технічній пропаганді давала змогу освоїти навчальні курси і відповідні науки не предметно, а синтетично, з урахуванням міжгалузевих зв'язків. Форми технічної пропаганди передбачали високу міру самостійності студентів, самооцінку і самоконтроль. Практично така діяльність проводилася групами. Кожна група виконувала обмежену кількість динамічних за рівнем складності завдань. У групах проводили колективне обговорення результатів пропагандистських заходів, здійснювалася індивідуальна оцінка ролі кожного учасника групи у розв'язанні поставлених завдань.

Варто вказати, що технічна пропаганда у 60-70 роки ХХ століття спрямовувалася на групу людей. Пропаганда закликала до усвідомлення факту про те, що наука – це не індивідуальне досягнення, а колективна творчість. Саме в групі можна об'єктивно оцінити якість науково-дослідницької діяльності і раціональність витрат часу, точність і правильність обраних засобів досягнення прикладної науково цінної мети.

За нинішніх умов актуалізації гурткової роботи, залучення здобувачів вищої освіти до проектної роботи, участі в розробці грантів, такий історичний досвід може дати доцільний методичний і організаційний інструментарій.

Цікаво, що елементи технічної пропаганди пронизували увесь освітній процес. З'ясовано, що елементи технічної пропаганди використовували в лекціях: виступи студентів-активістів з доповідями, участь в обговореннях дискусійних питань щодо розвитку технічних галузей наук. Студенти отримували заліки за кожен навчальну дисципліну двічі: раз – за опанування теоретичного змісту курсу наприкінці терміну вивчення, другий – за практичну і пропагандистську роботу упродовж певного періоду навчання. Темі для технічної пропаганди розроблялися на окремих засіданнях, зборах учених і представників

виробництва, громадськості. В основі взаємодії було покладено академічну співдружність між викладачами, студентами і працівниками-техніками. Останні брали участь в розробці робочих програм, методичного забезпечення навчальних курсів. Цікавим, на наш погляд, є приклади обов'язкового ознайомлення студентів з побутом і стилем життя техніків, працівників обраної виробничої галузі; проведення спільно з вишами громадської і просвітницької роботи. У такий спосіб проводилася цілеспрямована систематична професійна орієнтація студентів, здійснювалися заходи щодо поєднання навчання, наукової підготовки із реальним виробництвом і побутом [3].

На теперішній час проблема профорієнтації і входження особистості в професійне середовище так само потребує якісних змін. Доцільне творче використання методичного досвіду сприятиме якісному покращенню рівня фахової підготовки.

Яскравим відображенням результативності організації технічної пропаганди і профільного просвітництва студентів у контексті науково-дослідницької діяльності стала масова закладівська періодична преса. Основними її формами були друковані, писані, живі журнали й газети. Студентська преса інтенсивно розвивається в нових умовах із використанням ІКТ-технологій, іноваційних засобів обробки і поширення інформації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Орлов. Марксистсько-ленінська методологія до науково-дослідницької роботи // Студент революції. 1932. № 8-9. С. 6-10.
2. Збірка матеріалів з технічної пропаганди. Хабаровськ, тип. Д.В. Упр. зв'язку, 1926. 47 с. (рос. мовою)
3. ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 4. Спр. 661. Арк. 42.

РОЗВИТОК БЛАГОДІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ У ПЕРІОД ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ЯК ВИЯВ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ПОЧ. ХХ СТ.

Юрій ПЕТРИК

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
Гуманістично-Природничий університет імені Яна Длугоша в Ченстохові*

*«У темні часи добре
видно світлих людей».*

Еріх Марія Ремарк

В сучасній науці та громадсько-політичній діяльності останнім часом дедалі більший інтерес викликає питання благодійництва. Воно виступає одним із найяскравіших проявів ціннісних орієнтацій особистості та суспільства.

Ціннісні орієнтації є певною системою установок, які регулюють поведінку людини у суспільстві та суспільства загалом. Таким чином, їх вивчення дозволяє краще розуміти логіку поведінки людей, а також сутність різноманітних подій та чинників, що впливають на суспільство. Основні ціннісні орієнтації формуються на основі головних цілей, які постають перед особистістю чи суспільством. З них можна виокремити такі, як рівність, справедливість, красу, істину тощо. Важливу роль з-поміж них відіграє справедливість [2, с. 221]. Вона спонукає до рівності усіх перед законом, орієнтує на справедливий розподіл суспільних благ, спонукає до жертвності тощо.

Як вважає Ю. Шайгородський, ціннісні орієнтації здатні проявлятися у зв'язку з духовними, політичними, соціально-економічними трансформаціями. У філософсько-соціологічних дослідженнях ціннісні орієнтації співвідносяться з категоріями норм і цінностей, нормативно-ціннісних систем, соціальної дії, а в конкретно-соціологічних – з категоріями мотивації та управління діяльністю людей та їх об'єднань [9, с. 94-95]. Саме